

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ว่าง และวิถีชีวิตของคนในชุมชน บริเวณย่านถนนข้าวสาร ซึ่งสามารถอธิบายด้วยทฤษฎี แนวคิดตลอดจนงานวิจัยได้ดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่ว่าง (SPACE) (ทิพย์สุดา, 2535: 52-56)

ความหมายของพื้นที่ว่าง (SPACE) ไม่ใช่แค่ความว่างหรือที่ว่างเท่านั้น ยังหมายรวมไปถึงความว่างเปล่าที่ถูกจำกัด สามารถวัดความกว้าง และความยาวได้ในงาน 2 มิติ และสามารถวัดความลึกได้ในงาน 3 มิติ, ระยะ พื้นที่ หรือปริมาตร, ระยะระหว่างวัตถุตั้งแต่สองอันขึ้นไป, ระยะระหว่างขอบเขตของบริเวณต่างๆ, พื้นที่ หรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่แยกตัวออกจากบริเวณโดยรอบสิ่งที่ล้อมรอบวัตถุต่างๆ และแผ่ตัวออกไปในทิศทางต่าง ๆ โดยรอบสนามสามมิติ

ความหมายยังกว้างออกไปอีกขึ้นอยู่กับบทบาทของพื้นที่ว่างในที่นั้นๆ โดยเนื้อหาของเรื่องราว แล้วผู้ศึกษาในเรื่องนี้จะทราบได้เองว่า พื้นที่ว่าง ณ จุดนั้นมีความหมายอยู่ในขอบเขตใด ดังจะเห็นได้จากแนวทฤษฎีปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม คือ การเสนอแนะให้เรา “สร้าง” ความเข้าใจในมนุษย์ด้วยกันตามสถานะของความเป็นจริง ตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เรารับรู้ได้โดยเราเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดปรากฏการณ์นั้นๆ ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในที่ต่างๆ แล้วก็ผลที่มีต่อจิตใจของเราต่างๆกัน และ “ความเป็นตัวตนหรือแก่นสารของสถานที่แต่ละแห่งนั้น เกิดมาจากตำแหน่งที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งที่ตั้งและพื้นที่บริเวณกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่บริเวณที่ถูกกำหนดให้มีแก่นสารขึ้นในรูปกิจกรรมของชีวิตที่เติบโตขึ้นอยู่ในอาณาเขตนั่น”

จึงสามารถที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ว่างและตัวมนุษย์ได้ว่า ความเป็นพื้นที่ว่างของสิ่งที่มองเห็น ตำแหน่ง หรือการขยายตัวของพื้นที่ว่างได้โดยอาศัยตำแหน่งของตัวเองที่

สัมพันธ์กับพื้นที่ว่าง หรือตำแหน่งที่อยู่ภายในพื้นที่ว่างนั้น เราสามารถตัดสินใจในเรื่องตำแหน่ง ทิศทาง และระยะของสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็นได้ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับตัวเราเอง ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง เป็นสำคัญในการกำหนดตำแหน่งและทิศทางในพื้นที่ว่าง ความสัมพันธ์นี้ ถูกกำหนดโดยความรู้สึกและการมองเห็น พบอยู่เสมอว่าพื้นที่ว่างที่เดียวกันให้ความรู้สึกประทับใจต่าง ๆ กันตามสภาพเมื่ออยู่ภายใต้อิทธิพลต่าง ๆ กัน และความรู้สึกในความเป็นพื้นที่ว่างนั้น สามารถเปลี่ยนไปได้เนื่องจาก ตัวเราหรือผู้ศึกษามีการเคลื่อนที่และเคลื่อนไหว เช่น เคลื่อนศีรษะ เคลื่อน สายตา เคลื่อนร่างกาย อันทำให้เกิดการเปลี่ยนตำแหน่งของภาพที่เกิดที่จากรับภาพของสายตา

รูปแบบการขยายตัวของเมือง (นิพนธ์, 2546)

การก่อรูปของเมืองเป็นการรวมกลุ่มของลักษณะกิจกรรมและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในชุมชน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ อันประกอบด้วยองค์ประกอบแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และองค์ประกอบแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น การศึกษารูปแบบของย่าน ทำให้ทราบถึง สาเหตุ ปัจจัยพื้นฐานของการเกิด ลักษณะการเปลี่ยนแปลงและบทบาทหน้าที่ที่มีผลต่อรูปแบบของ ย่าน ซึ่งปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดและส่งผลให้แต่ละรูปแบบของย่านมีความแตกต่างกัน อันได้แก่

1. ลักษณะภูมิประเทศ (nature of site) หมายถึงความแตกต่างของที่ตั้งของแต่ละย่าน
2. ประชากร (people or population) ในลักษณะความแตกต่างกันทางสังคม การปกครอง การดำรงชีพและความต้องการของคนในย่าน
3. ลักษณะของกิจกรรม (human activities) คือ กิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากกิจกรรมในแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่ เหมือนและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เอื้ออำนวยและวัตถุประสงค์ จึงส่งผลให้รูปแบบของย่าน ในแต่ละพื้นที่มีความเหมือนและแตกต่างกันด้วย
4. ระบบการคมนาคมขนส่ง (movement system) เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของรูปแบบของย่าน องค์ประกอบของระบบการคมนาคมขนส่งที่มี ผลต่อรูปแบบของย่าน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม ชนิดของยานพาหนะ จุดรับส่งเชื่อมต่อระบบ องค์ประกอบสนับสนุนระบบการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

5. สัญลักษณ์ของย่าน (landmark and physical boundary) จะให้เห็นลักษณะและทิศทางของย่านให้กับผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในย่าน

6. บทบาทหน้าที่ของชุมชน (function of city) แต่ละเมืองมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น บทบาทหน้าที่ของเมืองท่องเที่ยว เมืองศูนย์กลางการปกครองและการบริหาร เป็นต้น

ทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองช่วงทศวรรษ ช่วง 1960-1970 (กำธร, 2545: 271)

ทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองช่วง 1960-1970 มีแนวความคิดที่คำนึงถึงพฤติกรรมของมนุษย์และลักษณะภูมิทัศน์ ดังนี้

1. พฤติกรรมและความโยงโยนของชีวิตในสังคมเมือง คือ ทฤษฎีภูมิทัศน์เมืองของคัลเลน เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสายตามนุษย์กับสภาพแวดล้อมของเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดระเบียบบนท้องถนนและทางเท้า ความมีชีวิตชีวาและเสน่ห์แบบเมืองเล็ก ๆ

2. การสร้างความหลากหลายและใช้ที่ดินผสมผสาน คือ ทฤษฎีของเจน เจคอบส์ เกี่ยวข้องกับ ชีวิตสังคมเมืองใหญ่ ในด้านเนื้อหาหลักเกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตจริงบนท้องถนนและทางเท้า นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีการสร้างความปลอดภัยบนทางเท้าและถนนในย่านที่พักอาศัย การใช้ที่ดินอย่างผสมผสาน การสร้างความหลากหลายขึ้นในย่านใจกลางเมือง การสนองพฤติกรรมของผู้ใช้งานมากกว่าการสนองค้นหาของผู้ออกแบบ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้รับการยอมรับและนำไปเป็นพื้นฐานในทฤษฎีใหม่ๆ ต่อไป

3. เมืองที่เติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไปแบบธรรมชาติ และองค์รวมที่มีความหมายมากกว่าการรวมของส่วนย่อย เป็นทฤษฎีของคริสโตเฟอร์ อเล็กซานเดอร์ ซึ่งสรุปว่า เมืองที่น่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตต้องมีความหลากหลาย ใช้ที่ดินแบบผสมผสาน ไม่แยกเป็นส่วนๆ จากกันโดยเด็ดขาด เมืองที่ดีไม่จำเป็นต้องมีแผนแม่บทซึ่งควบคุมอย่างเคร่งครัด แต่ควรให้เติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยสร้างรหัสพันธุกรรมขึ้นกำกับ จนกระทั่งบรรลุความเป็นองค์รวมในที่สุด

นอกจาก ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีแนวความคิดของนักวิชาการที่สนับสนุนและเพิ่มเติมในบางประเด็น เช่น

อะมอส รัฟพอพอร์ต ผู้ศึกษาค้นคว้าทางด้านจิตวิทยา โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับความหมาย (Meaning) ของการรับรู้สภาพแวดล้อม การจัดระเบียบในการรับรู้ และรูปทรงทางกายภาพซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมมนุษย์

โรเบิร์ต เวนทูรี และ เดนิส สก็อต บราวน์ ผู้ซึ่งศึกษาเรื่องความหมายของรูปทรง ได้พบว่าป้ายและสัญลักษณ์ที่โดดเด่น แม้เกิดขึ้นโดยปราศจากการควบคุม แต่ก็สามารถทำหน้าที่สื่อความหมายและผสมผสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนเมืองได้ดี

วิวัฒนาการของทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองช่วง 1980-1990 (กำธร, 2545: 377)

วิวัฒนาการของทฤษฎีที่เกิดขึ้นล้วนเป็นการตอบย้ำความมั่นใจ และเป็นการประยุกต์และพัฒนาทฤษฎีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเมือง ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีเมืองที่เติบโตแบบธรรมชาติซึ่ง คริสโตเฟอร์ อเล็กซานเดอร์ ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยังคงความเชื่อว่าเมืองซึ่งค่อยๆ ขยายตัวอย่างช้าๆ โดยใช้กระบวนการสร้างเชื้อแกนธรรมชาติคอยกำกับควบคุม ย่อมจะรักษาความเป็นองค์รวมและความเป็นเมืองที่น่าอยู่ได้ดีกว่า เมืองที่ถูกบังคับให้สร้างตามกรอบผังแม่บทภายใต้การควบคุมอย่างเคร่งครัด และได้เสนอทฤษฎีการเติบโตใหม่ ล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเชื้อแกนธรรมชาติ ที่สามารถสร้างระบบความเชื่อมโยงเพื่อควบคุมให้เกิดการเกาะเกี่ยวกันอย่างหลวมๆ ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลายไม่ตายตัว เมื่อเกิดการขยายตัว การขยายตัวนั้นจะเกิดขึ้นตามความจำเป็น และขยายในลักษณะที่รักษาความเป็นองค์รวมไว้ได้เสมอ

ทฤษฎีพื้นที่ฟูพื้นที่สูญเปล่า ของ โรเจอร์ ทรานซิก เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพื้นที่ซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรม เพราะขาดการเอาใจใส่ดูแลหรือถูกทิ้งให้รกร้างในเขตชุมชนเมือง โดยใช้ ล้วนแล้วแต่สะท้อนหลักการและทฤษฎีของนักวิชาการรุ่นแรกๆ อาทิ ความกลมกลืนระหว่างสิ่งที่สร้างใหม่กับสภาพแวดล้อมเดิม ตามทฤษฎีของ คริสโตเฟอร์ อเล็กซานเดอร์, การใช้ที่ดินอย่างผสมผสานเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา ของ เจน เจคอบส์, การใช้กระบวนการทางเมือง การปกครอง และการโน้มน้าวผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจของโจนาธาน บาร์เน็ต ตลอดจนข้อเตือนใจของเควิน ลินซ์ ที่ให้แนวความคิด ไม่ต้องสร้างให้ทุกสิ่งทุกอย่างแจ่มแจ้งไปทั้งหมด คงปล่อยให้เหลือความคลุมเครือไว้บ้าง เพื่อจะได้เกิดการค้นหาและสำรวจเพิ่มเติมด้วยตนเอง

เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากจะทำการศึกษาและรวบรวมทฤษฎี แนวความคิดในด้านกายภาพแล้ว จึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลเอกสารตลอดจนแนวคิดทฤษฎีใน ด้านสังคมร่วมด้วยดังนี้

ชุมชนชน (ปพาณิชย์, 2546: 88, 91-92)

ชุมชนชนเป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในบริเวณซึ่งเป็นท้องถิ่นใดท้องถิ่น หนึ่ง ผู้คนที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณนั้นย่อมมีความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ได้กระทำการกิจการต่างๆร่วมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นแบบแผนและมีผลให้ผู้คนเหล่านั้นดำรงอยู่ ต่อไปได้ หมายความว่าสามารถเลี้ยงตัวเองได้ตามสมควร ชุมชนชนเป็นหน่วยหรือระบบสังคมที่มีความสำคัญมาก เป็นหน่วยหรือระบบที่มีอิทธิพลต่อคนเรา ซึ่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในส่วน ใดส่วนหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบกระเทือนไปถึงส่วนอื่นๆ ของชุมชนชนนั้นให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ลักษณะของการกระจายของกลุ่มคนและสถาบันต่างของชุมชนชน

ในแต่ละชุมชนจะมีลักษณะของการกระจายของกลุ่มคนและสถาบันต่าง ๆ โดยมี กระบวนการดังต่อไปนี้

1. การเลือกชัยภูมิ หมายถึง แนวโน้มที่บุคคลเข้าไปตั้งถิ่นฐานหรืออยู่อาศัยรวมกันเป็น กลุ่ม เป็นหมู่บ้านในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ซึ่งเป็นทำเลที่ดีและมีภาวะอื่นที่เหมาะสม ชุมชนชนจะ เริ่มครั้งแรกด้วยกระบวนการนี้

2. การสังเคณฑ์ หมายถึงแนวโน้มของคนด้านธุรกิจ อุตสาหกรรมและบริการต่าง ๆ ที่จะ เข้ามารวมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง บริเวณที่เป็นแหล่งรวมเช่นนี้เองกลายเป็นย่านการค้าของ ชุมชนชนแห่งนั้น และในขณะเดียวกันก็เกิดกระบวนการอีกอย่างที่เราเรียกว่าวิเคณฑ์ ซึ่งถือเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการสังเคณฑ์ กระบวนการที่เกิดขึ้นใหม่นี้หมายถึงแนวโน้มที่จะกระจายหรือ เคลื่อนย้ายออกไปจากศูนย์กลางซึ่งเป็นแหล่งรวม เช่น หมู่บ้านจัดสรรทั้งหลายที่อยู่แถบชานเมือง

3. การแยกพวก หมายถึงแนวโน้มของกลุ่มคนและธุรกิจบางประเภท อุตสาหกรรมบาง ชนิดไปรวมกลุ่มกันอยู่ในพวกเดียวกันในส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง เช่น ย่านการค้าของกรุงเทพ ฯ

กิจการประเภทเดียวกันมักจะแยกไปรวมอยู่ในประเภทเดียวกัน การแยกพวกสืบเนื่องมาจากการแข่งขันกันเพื่ออย่างนั้นอย่างนี้ และในบางกรณีของการแยกพวกตามลักษณะของประชานั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากเรื่องภาษา เชื้อชาติ และวัฒนธรรมด้วย

4. การรุกราน หมายถึง แนวโน้มของผู้คนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับหนึ่ง โดยมากมักจะเป็นระดับต่ำที่จะเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณซึ่งเป็นที่อยู่ของผู้คนที่มีสถานภาพสูงกว่าพวกตน และแนวโน้มของทางธุรกิจและโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เข้าไปแทรกอบอยู่ในบริเวณซึ่งเป็นที่พักอาศัย ปรากฏการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นด้วยเหตุที่การเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

5. การเข้าแทนที่ หมายถึง กระบวนการรุกรานซึ่งเสร็จสมบูรณ์ คือ ผู้คนหรือกิจกรรมที่เคยอยู่มาเดิมในบริเวณที่ถูกรุกรานนั้นได้หมดสิ้นหรือหายไป มีผู้คนพวกอื่นหรือกิจกรรมอย่างอื่นเข้ามาอยู่แทน ตัวอย่างเช่น ย่านที่อยู่อาศัยบริเวณสองข้างทางถนนสุขุมวิท ที่เรียกว่า “บางกะปิ” และ “สะพานควาย” ย่านทั้งสองนี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง มีสถานที่ตั้งกิจการร้านค้าอยู่เพียงเล็กน้อย แต่ในปัจจุบันนี้ย่านดังกล่าวได้เปลี่ยนสภาพที่ตั้งร้านค้า และสถานประกอบการพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมด

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบชุมชน (อภิชัย, 2542: 16-24)

1. ย่าน (District)

หมายถึง พื้นที่ที่มีกิจกรรมหลักอย่างชัดเจน แต่ก็มีกิจกรรมอื่นมารองรับด้วย การจัดกิจกรรมจะต้องมีความสมดุล โดยให้ความสำคัญของกิจกรรมหลักก่อน

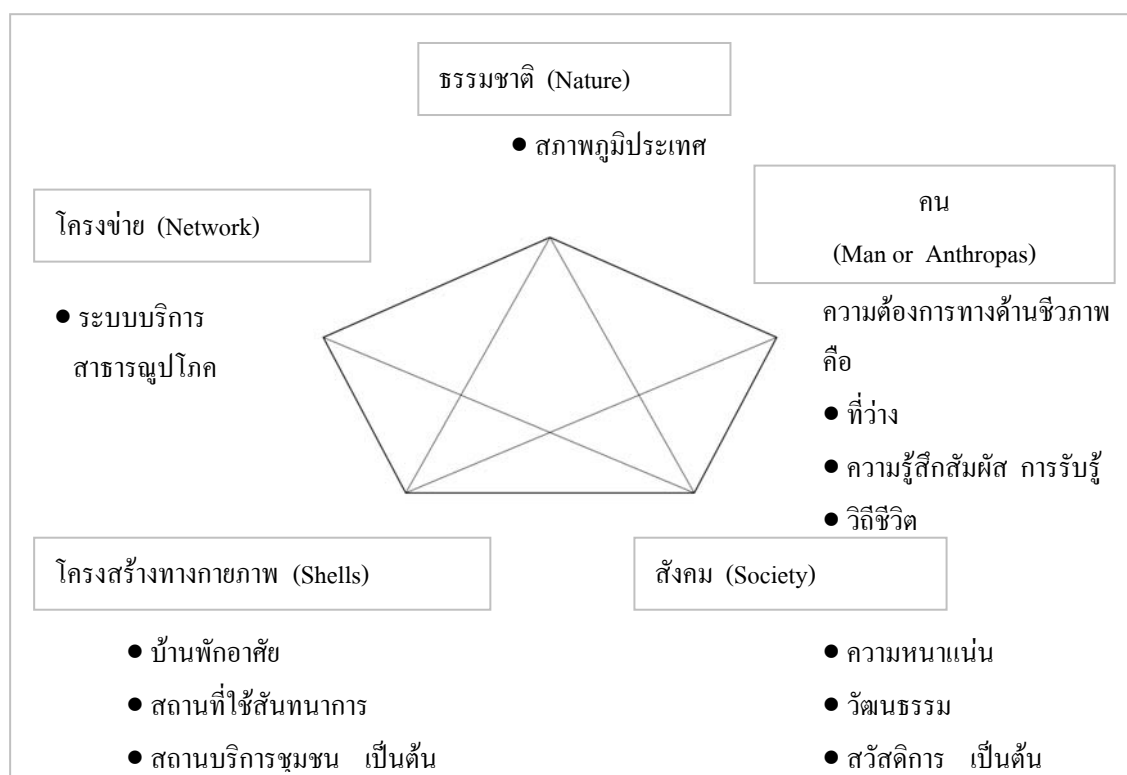
2. ชุมชน (Community)

ตามความหมายของคาร์นิ ถวิลพิพัฒนกุล หมายถึง สถานที่ซึ่งคนใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ทำมาหากิน เลี้ยงดูบุตรหลาน และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในชีวิต

ตามความหมายทางเศรษฐกิจ เป็นเรื่องการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตภายในชุมชน

ตามความหมายทางผังเมือง คือการมองในแง่ที่ว่าเป็นโลกแวดล้อมทางกายภาพ ที่รวมกันเป็นบ้านเมือง อันมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ดำเนินเป็นประจำวัน

ซึ่งองค์ประกอบชุมชนตามทฤษฎีของอิจิ และโคนาฟ (ดังภาพที่ 2) มีเป้าหมายคือ การส่งเสริมให้คนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข และปลอดภัยในชุมชน โดยเสริมสร้างสภาวะสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ หากขาดระบบใดไปแล้วย่อมจะทำให้ระบบนั้น ขาดความสมดุล เช่นเดียวกับขาดความน่าอยู่ของเมือง



ภาพที่ 2 องค์ประกอบชุมชนตามทฤษฎีของอิจิและโคนาฟ

วัฒนธรรม (ปพนี, 2523: 15-16)

ตามความหมายทางสังคมศาสตร์ คือ วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม แบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากสภาพที่มีอยู่เดิมในธรรมชาติให้เกิดรูปร่างใหม่หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นประโยชน์กับตัวมนุษย์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และยังรวมถึง

ความรู้ ความเชื่อ คติประเพณี ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถ ตลอดจนลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่ได้รับการเรียนรู้ถ่ายทอดมาจากการเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคม

ตามความหมายทางวิชาการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ มีรูปร่าง สัดส่วน และเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เป็นผลผลิตที่เกิดจากฝีมือของตัวมนุษย์เอง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อาคาร ตึกรามบ้านช่อง เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ คือสิ่งที่มองจับต้องไม่ได้ ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข สัญลักษณ์ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน เป็นต้น

การจัดระเบียบทางสังคม (ปพนธ์, 2523: 55-62)

เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมสังคม โดยกำหนดเป็นแบบแผนให้เห็นว่าในสถานการณ์ใดเวลาใด ควรประพฤติปฏิบัติ หรือควรงดเว้นอย่างไร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ได้มาจากวัฒนธรรม ทำให้สังคมมนุษย์เกิดความเหนียวแน่น หรืออาจหมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบพฤติกรรม หรือค่านิยมที่สังคมกำหนดแนวทางไว้ให้บุคคลยึดถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้ในหมู่กลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดความแน่นอนและความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

ประเภทของการจัดระเบียบทางสังคม อาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1. วิถีชาวบ้าน เช่น การแต่งกาย วิธีการปรุงอาหาร หรือชนิดของอาหารที่เลือกสำหรับบริโภค คนแต่ละกลุ่มแต่ละสังคม ต่างมีวิถีชาวบ้านที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม วิถีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งสังคมหนึ่งจะใช้ได้เฉพาะในกลุ่มสังคมของตนเท่านั้น

2. จารีตหรือกฎศีลธรรม ถือเป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่สูงสุดในการกำหนดระเบียบควบคุมสมาชิกในสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ

3. กฎหมาย เป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่เกิดขึ้นมาอย่างจริงจังและมีลักษณะที่ถูกกำหนดอย่างแน่นอน

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาในพื้นที่การศึกษา (จูติรัตน์, 2542: 13)

1. Who ทราบถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายทางด้านประชากรศาสตร์
2. What ทราบถึงบริการและกิจกรรมภายในพื้นที่การศึกษา
3. Why ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาในพื้นที่การศึกษา
4. When ทราบถึงช่วงระยะเวลาที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่การศึกษา
5. Where ทราบถึงกิจกรรมภายในพื้นที่การศึกษาที่มีการทำกิจกรรมมากที่สุด
6. How ทราบถึงพฤติกรรมของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่การศึกษา

ผลกระทบด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโครงการ (เอกรินทร์, 2546: 3-20)

เมืองจำเป็นต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองใหญ่อันเป็นแหล่งรวมของกิจกรรมนานาชนิดซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องการพื้นที่ประกอบการทั้งสิ้น จึงเป็นปัจจัยเร่งปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความต้องการด้านพื้นที่และการก่อสร้างอาคารประเภทต่างๆ เพื่อรองรับกิจกรรมที่กำลังขยายตัว

การก่อสร้างอาคารประเภทต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึง บทบาทและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นกับอาคารประเภทนั้นๆ ซึ่งจะมีผลเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบในทันทีที่โครงการเสร็จ และความเชื่อมโยงดังกล่าวจะมีผลทางบวกหรือทางลบ ย่อมขึ้นอยู่กับเตรียมการป้องกันของโครงการ ดังกล่าวว่าได้กระทำโดยรอบคอบ หรือเพียงพอให้อาคารก่อสร้างเสร็จ โดยมีได้จัดเตรียมมาตรการป้องกันผลกระทบอย่างถี่ถ้วน

การพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ย่อมต้องพิจารณาถึงบริบทโดยรอบในเชิง 3 มิติ อันได้แก่

1. มิติด้านสังคม ที่คำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่โดยรอบ รวมทั้งคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วม เป็นต้น
2. มิติด้านเศรษฐกิจ ที่คำนึงถึง เศรษฐกิจที่พอเพียง มีความมั่นคง

3. มิติด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่คำนึงถึงการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ รวมไปถึงมาตรฐานของการอาศัย

การพัฒนาที่ยั่งยืน (เอกรินทร์, 2546)

แนวคิดในการจัดทำแผนงานพัฒนาด้านเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรยึดหลักปรัชญาของสมัชชาโลก จากการประชุมที่กรุงริโอเดอจาเนโร เมื่อปี ค.ศ. 1992 ในการกำหนด “World Agenda 21” หรือแผนแม่บทโลก ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการโลก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในทุกด้าน เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยึดองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. การบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม
2. การผลักดันส่งเสริมภูมิปัญญา และคุณค่าของท้องถิ่น
3. การสร้างมาตรการดูแลและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โดยให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกขั้นตอนนับตั้งแต่เริ่มสร้างแนวคิด ขั้นตอนการดำเนินโครงการ และขั้นตอนการติดตามประเมินผลโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่และเกิดความยั่งยืนในที่สุด

การศึกษาลักษณะเฉพาะของถนนคนเดินที่มีที่พักแบบประหยัดในประเทศเวียดนาม และประเทศเนปาล จากการสำรวจด้วยการสังเกต²

การที่ถนนข้าวสารกลายเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางว่าเป็นสถานที่สำหรับที่พักแบบประหยัด (Guesthouse) ส่งผลให้ถนนข้าวสารเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทางพาณิชย์กรรม ทางกายภาพ ล้วนแล้วแต่ทำให้ภาพลักษณ์ของถนนข้าวสารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นที่ประเทศไทยแห่งเดียว ยังพบเห็นในประเทศอื่นๆ ในทวีปเอเชีย ที่เป็นจุดหมายการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจพื้นที่ในต่างประเทศ 2 แห่ง คือ

² ศึกษาและสำรวจพื้นที่ด้วยการสังเกตประเทศเนปาลเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2547 และประเทศเวียดนามเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2548

ประเทศเวียดนาม บริเวณ “36 Old Streets” Quarter of Hanoi เมืองฮานอย และประเทศเนปาล ย่าน “Thamel” เมืองกาฐมาณฑุ เพื่อเป็นกรณีเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะดั้งเดิมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเติบโตของเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาบทบาทหน้าที่ของการใช้ที่ว่างเพื่อสนองตอบต่อกิจกรรมและธุรกิจที่เกิดขึ้น แต่ละแห่งจะมีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ สามารถกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบประหยัดถือว่าเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงพื้นที่นั้นๆ ให้มีความน่าสนใจขึ้น และคุณลักษณะนี้เองที่ทำให้ย่านย่านหนึ่งแม้จะอยู่กันคนละประเทศ แต่ลักษณะเฉพาะ (Characteristics) ในเรื่องของบรรยากาศ ความรู้สึก สภาพแวดล้อม ลักษณะพาณิชยกรรม ลักษณะทางกายภาพ ที่กำหนดความเป็นย่านนั้นมีความคล้ายคลึงกัน กลายเป็นย่านที่มีลักษณะเฉพาะด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบประหยัดผสมกับกิจกรรมทางพาณิชยกรรม การใช้ที่ว่างที่มีบรรยากาศความง่ายเป็นกันเอง ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาจากการสำรวจพื้นที่ด้วยการสังเกต (ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเก็บข้อมูลทางด้านรูปทรง ลักษณะ และองค์ประกอบของเมือง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นในการนำไปประกอบการวิเคราะห์ วินิจฉัย ส่วนประกอบแต่ละชั้นเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์และประมวลสภาพของพื้นที่ศึกษา) สามารถสรุปลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีที่พักแบบประหยัด ดังนี้

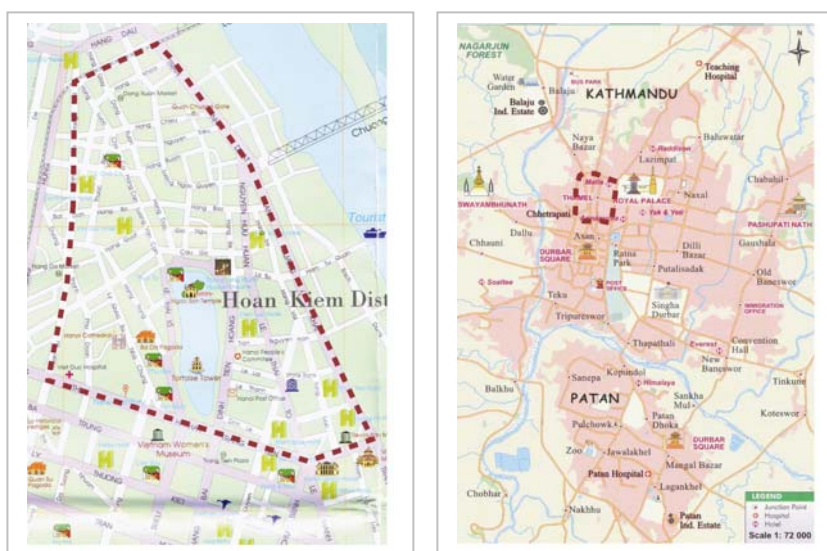
1. ความเป็นมา ตำแหน่งที่ตั้งและองค์ประกอบของตำแหน่งที่ตั้ง

ผังกรณีประเทศเวียดนาม พบว่าบริเวณที่เป็นที่พักแบบประหยัดอยู่ ณ บริเวณที่ถูกเรียกว่า “36 Old Streets Quarter of Hanoi” เมื่อเมืองฮานอยกลายเป็นเมืองหลวงของเวียดนามตั้งแต่ศตวรรษที่ 11 พื้นที่แห่งนี้ได้กลายเป็นตลาดการค้า สามารถเข้าถึงได้โดยทางน้ำ การพัฒนาเมืองที่เกิดขึ้น มุ่งเน้นไปในเรื่องของอนุรักษณ์และจากการที่พื้นที่ศึกษานี้ตั้งอยู่ในแกนของเมืองประวัติศาสตร์ เป็นใจกลางของเขต Hoan Kiem ถูกแวดล้อมด้วยทะเลสาบกินดาบ (Ho Hoan Kiem) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของเมือง จึงได้รับการเห็นพ้องจากนักผังเมืองให้เป็นสถานที่แห่งแรกของการอนุรักษณ์ และถูกแบ่งโดยชื่อของถนนที่เป็นชื่อมาแต่โบราณเรียกว่า Phuc และถนนปัจจุบันซึ่งเรียกว่า Sang ศตวรรษที่ 18 มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกลายเป็นที่อยู่อาศัยและมีการขยายขนาดใหญ่ขึ้นจนเป็นที่รู้จัก เดิมคนในพื้นที่ประกอบอาชีพทั้งทำการค้า ช่างฝีมือ และข้าราชการ แต่ผลจากการเติบโตของเมือง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง มีธุรกิจขนาดย่อมเกิดขึ้นรวมทั้งอาชีพเดิมก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ยังคงไว้ซึ่งอาชีพช่างฝีมือ (Hoang Huu Phe and Yukio Nishimura, 1992)

ประเทศเนปาลได้ถูกตัดขาดจากการเชื่อมต่อกับโลกภายนอกมาเป็นเวลามากกว่าร้อยปี เนื่องจากรัฐบาลต้องการให้ประเทศของตนเป็นอิสระแยกให้อยู่ต่างหาก เมื่อภัยพิบัติทรงขึ้น ครองราชย์ในช่วงกลางปีคริสต์ศักราช 1950 ประเทศเนปาลเริ่มเป็นประเทศเปิด มีการรองรับ วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการพัฒนาทางด้านต่างๆ จากชาติตะวันตกมากขึ้น ทำให้การเติบโต ของเมืองมีความผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเก่าที่ยังปรากฏออกมาในรูปของสถาปัตยกรรม วิถี ชีวิต ทางด้านกายภาพในลักษณะของเส้นถนนหนทางที่ยังคงเป็นเส้นถนนเก่าที่ค่อนข้างแคบ และ เต็มไปด้วยปริมาณรถยนต์และควันพิษของอารยธรรมใหม่

“Thamel” ซึ่งเป็นย่านหนึ่งที่อยู่ในเขตกาฏมัณฑุเก่า (Old Katmandu) และเป็นเมือง หลวงของประเทศเนปาล อยู่ใกล้เขตพระบรมมหาราชวัง (Royal Palace) และเชื่อมต่อโดยตรงกับ สถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือ Durbar Square ที่มีทั้งโบราณสถาน วัด วัง และเป็นตลาด การค้าเก่าที่เป็นใจกลางของเมืองกาฏมัณฑุ ต่างได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเติบโตด้วย

เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งพบว่าย่าน 36 Streets และย่าน Thamel ล้วนตั้งอยู่ในเขต เมืองเก่า ซึ่งเป็นลักษณะร่วมประการหนึ่งเช่นกันกับถนนข้าวสารในกรุงเทพฯ และเป็นที่น่าสนใจก ว่าการเกิดย่านที่มีลักษณะดังกล่าวในเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์มีอิทธิพล อย่างสูงกับการเกิดของย่านนั้นๆ



ภาพที่ 3 ความใกล้เคียงของตำแหน่งและองค์ประกอบที่พิกแบบประหยัด ณ ประเทศเวียดนาม และประเทศเนปาล

2. การเข้าถึงพื้นที่

ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ของเขต 36 Old Streets และเขต Thamel ต่างตั้งอยู่ใจกลางเมืองเก่า สามารถเชื่อมต่อกับบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหลักๆของเมืองได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อพื้นที่ภายนอกได้โดยรอบไม่ว่าทางน้ำหรือทางบก การเข้าถึงจึงสามารถเข้าถึงได้โดยรอบทุกทิศทาง

3. ลักษณะทางกายภาพ

เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองอยู่ในส่วนเขตอนุรักษ์และอยู่ใกล้เขตพระบรมมหาราชวัง ทำให้การเติบโตทางกายภาพค่อนข้างมีความจำกัด ดังนั้นการพัฒนาจึงมีลักษณะที่มีการผสมผสานกันระหว่างความเป็นพื้นถิ่นของประเทสนั้นกับความสมัยใหม่ของกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน



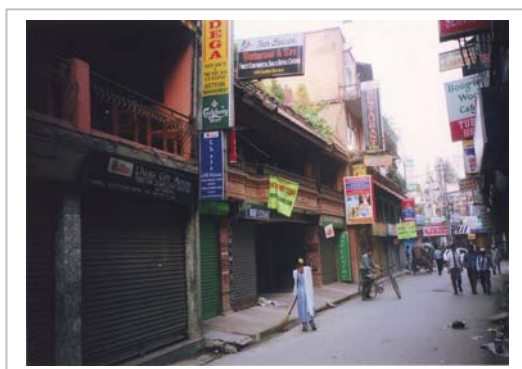
ภาพที่ 4 บริเวณตึกแถวชั้นล่างและทางเข้าออกสู่พื้นที่ด้านหลังบริเวณถนน Hang Bac ย่าน 36 Old Streets ประเทศเวียดนาม



ภาพที่ 5 ตำแหน่งอาคารพาณิชย์บนถนน Hang Bac

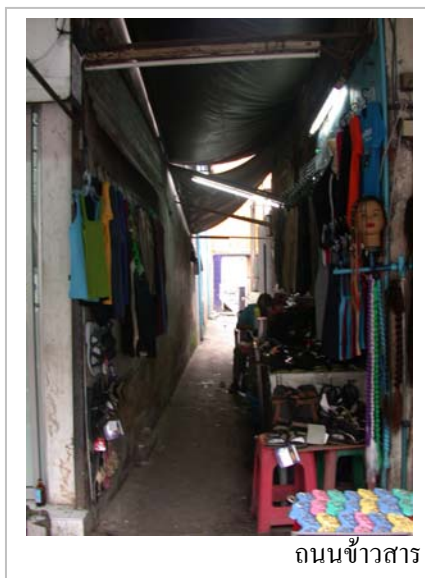
ถนน Hang Bac เชื่อมต่อกับถนน Hang Be และ Hang Dao เป็นถนนที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ที่สุด ถือกำเนิดขึ้นในช่วงปีค.ศ. 1460 และ 1497 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพช่างเงิน เมื่อธุรกิจการค้าของการทำเครื่องเงินเจริญรุ่งเรืองในช่วงสุดท้ายของศตวรรษที่ 19 ส่งผลให้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานมากขึ้น อาชีพยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก และยังมีการขยายตัวจากการทำเครื่องเงินไปสู่การทำเครื่องประดับและทองคำ (Hoang Huu Phe and Yukio Nishimura, 1992)

พื้นที่สำหรับการขยายตัวและการเกิดของตึกมีลักษณะแนวยาวมากกว่าแนวกว้าง อาจเป็นผลมาจากที่ดินที่มีราคาสูง สภาพทางกายภาพของตึกส่วนใหญ่มีลักษณะ 2 ชั้น ซึ่งยังคงสภาพการใช้งานที่ดีอยู่ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวัสดุของการก่อสร้างไปบ้าง แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบโครงสร้างของอาคารเก่าที่มีการปรับเปลี่ยนจากอาคารมาแล้วครั้งหนึ่ง การเข้าสู่พื้นที่ด้านหลังมีลักษณะเป็นตรอกและมีลักษณะเหมือนเดินผ่านทะลุอาคารเข้าไป



ภาพที่ 6 ลักษณะทางกายภาพย่าน Thamel เมืองกรุงเทพมหานคร ประเทศเนปาล

ความน่าสนใจของพื้นที่ปรากฏออกมาให้เห็นชัดเจนในรูปลักษณะของเส้นทางและสถาปัตยกรรมของตัวอาคารที่ยังคงหลงเหลืออยู่ แม้บางพื้นที่จะถูกปรับสภาพให้มีความสมัยใหม่ตามยุคปัจจุบัน เส้นทางสัญจรยังคงมีขนาดค่อนข้างแคบ ลักษณะของการเข้าสู่พื้นที่ที่อยู่ด้านหลังถนนหลัก มีลักษณะเป็นตรอก และแบบลอดใต้อาคาร ดังภาพที่ 7 และ 8



ถนนข้าวสาร



ย่าน 36 Old Streets

ภาพที่ 7 ลักษณะทางเดินเข้าสู่พื้นที่ด้านหลังในรูปความเป็นตรอกระหว่างถนนข้าวสารและย่าน 36 Old Streets เมืองฮานอย



ถนนข้าวสาร



ย่าน Thamel

ภาพที่ 8 ลักษณะทางเดินเข้าสู่พื้นที่ด้านหลังในรูปของการเดินลอดใต้อาคารระหว่างถนนข้าวสารและย่าน Thamel เมืองกาฏมัทฑุ

4. ลักษณะการใช้ที่ว่าง

การใช้ที่ว่างในเขต 36 Old Streets และ Thamel มีลักษณะใกล้เคียงกับถนนข้าวสาร
ดังนี้

4.1 การใช้ที่ว่างบนทางเท้า เป็นการยึดครองที่ว่างบนทางเท้า ซึ่งเป็นที่ว่างสาธารณะ
เพื่อประกอบกิจกรรมทั้งการค้าและบริการ



ถนนข้าวสาร



ถนน Dong Xuan

ภาพที่ 9 ลักษณะการใช้ที่ว่างบนทางเท้าของถนนข้าวสารและถนน Dong Xuan เมืองฮานอย

4.2 การใช้ที่ว่างภายในตึกอาคารพาณิชย์ ภายในเขต 36 Old Streets แสดงให้เห็นถึง
การผสมผสานของกิจกรรมสองประเภทขึ้นไปภายในอาคารเดียวกัน ถ้าเปรียบเทียบกับถนน
ข้าวสารในกรุงเทพฯ จะเห็นถึงสองลักษณะกิจกรรมเช่นกันภายในหนึ่งอาคารพาณิชย์ที่มีทั้งการ
แบ่งพื้นที่ว่างอย่างชัดเจนโดยมีผนังกัน หรือแบ่งพื้นที่อย่างง่ายโดยใช้กิจกรรมเป็นตัวแบ่ง



ภาพที่ 10 การใช้ที่ว่างภายในตึกอาคารพาณิชย์กับทางเดินร่วมบนถนนข้าวสารและถนน Hang Bac

จากภาพที่ 10 หน้าที่ใช้สอยของตัวอาคารต่อ 1 อาคารมีการแบ่งพื้นที่ว่าง (space) ใช้สอยเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งคือส่วนที่ใช้ประกอบอาชีพ ขนาดของพื้นที่จะแล้วแต่ความต้องการและวัตถุประสงค์ของเจ้าของตึกนั้นๆ ส่วนที่สองคือส่วนที่แบ่งเป็นส่วนทางเดินร่วม (spaces linked by a common space) เป็น ที่ว่างสาธารณะหรือที่ว่างถึงส่วนบุคคลที่ใช้สำหรับการเข้าสู่พื้นที่ด้านหลัง มีการแบ่งที่ว่าง (space) ด้วยกิจกรรม และลักษณะทางกายภาพที่เป็นผนัง ที่ว่างที่เป็นทางเดินร่วมนั้นเป็นที่ว่างที่มีความซับซ้อนอยู่ในตัวเองทำหน้าที่เป็นทั้งทางเดินร่วมเพื่อเข้าสู่อาคารภายในด้านหลังและเป็นทางเดินที่มีที่ว่างบางส่วนตอบสนองกิจกรรมที่ขยายตัวออกมา

4.3 การใช้ที่ว่างบนถนน กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนถนนมีหลากหลายรูปแบบผสมผสานกัน มีความเรียบง่ายและเป็นกันเอง



ภาพที่ 11 การใช้ที่ว่างบนถนนระหว่างถนนข้าวสารและถนน Dong Xung เมืองฮานอย

4.4 การใช้ที่ว่างประเภทหาบเร่แผงลอยหรือที่ว่างสำหรับกิจกรรมพาณิชยกรรม มีทั้งการยื่นล้ำของการจัดวางสินค้า และการยึดครองหน้าร้านสำหรับขายของหน้าตึกอาคารพาณิชย์ที่ปิดร้านในช่วงเย็นแล้ว มีทั้งที่เป็นแผงลอยแขวนติดกับผนังรั้วและแผงลอยวางกับพื้น



ภาพที่ 12 การใช้ที่ว่างประเภทหาบเร่แผงลอยและที่ว่างทางพาณิชยกรรมระหว่างถนนข้าวสารและถนน Hand Dao เมืองฮานอย

5. ลักษณะกิจกรรมและผู้คนที่เข้าไปใช้กิจกรรม

จากการสำรวจถนน Hang Dao, Dong Xung เมืองฮานอย พบว่าลักษณะกิจกรรมส่วน

ใหญ่ เป็นกิจกรรมทางพาณิชย์กรรมในรูปแบบการบริการ มีทั้งที่พักแบบประหยัด โรงแรม ร้านอาหาร คาเฟ่ ร้านอาหารประเภทสถานบันเทิง ร้านตัดผม ร้านรับซ่อมจักรยานต่างๆ ศูนย์ข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว แต่เนื่องด้วยสภาพทางกายภาพของตึกอาคาร และถนนหนทางมีลักษณะยากต่อการพัฒนา รวมทั้งระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ว่างของแต่ละพาณิชย์กรรม หรือแม้กระทั่งพฤติกรรมการใช้ที่ว่างของผู้คน หรือที่เราเรียกว่าปรากฏการณ์ศาสตร์มีความแตกต่างกันไป

ณ วันที่ทำการสำรวจพบว่าถนนเส้นนี้มีการปิดถนนจัดงาน กิจกรรมที่พบเห็นส่วนใหญ่ จึงมีลักษณะรองรับความต้องการของคนในชุมชน มีกิจกรรมการจับจ่ายซื้อของ (พาณิชย์กรรมการค้าและการบริการ) อาทิเช่น เสื้อผ้า, ตู้ถ่ายสตูดิโอ, รองเท้า, เครื่องหนัง, กระเป๋า, เครื่องดื่มที่เป็นพวกชาไข่มุก ซึ่งอยู่ในลักษณะธุรกิจขนาดย่อมและชั่วคราว (พวกหาบเร่และเช่าเต็นท์) รวมทั้งธุรกิจขนาดกลาง (ภายในตึกอาคาร) กลุ่มคนที่เข้าไปใช้กิจกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นคนในพื้นที่ มีอายุตั้งแต่เด็กเล็กชั้นประถม 4 ขวบขึ้นไปจนถึงคนมีอายุ 40-50 ปี และพบเห็นนักท่องเที่ยวเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะอยู่บนถนน Luang Ngoc Quyen ซึ่งจะนั่งตามร้านอาหารประเภทสถานบันเทิงที่มีที่นั่งด้านนอก

ย่าน Thamel เมืองกวมันญู ถือว่าเป็นย่านหลักของนักท่องเที่ยว ซึ่งเต็มไปด้วยที่พักแบบประหยัดและร้านอาหาร ร้านอาหารประเภทสถานบันเทิง บาร์ ร้านขายของที่ระลึก เสื้อผ้า แผ่นเพลง กระเป๋า หรือแม้กระทั่งบริษัททัวร์ เป็นต้น ส่วนใหญ่รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบประหยัดที่มาเป็นกลุ่มหรือมาคนเดียว และเป็นสถานที่ที่สามารถทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ได้โดยไม่มีขอบเขต

6. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ

บรรยากาศโดยรวมในย่าน 36 Old Streets มีลักษณะของความเป็นกันเอง เรียบง่าย แม้จะมีการผสมผสานระหว่างสภาพทางกายภาพเก่าและสภาพทางกายภาพใหม่ วิถีชีวิตมีความเป็นธุรกิจมากขึ้น แต่ยังคงสภาพความดั้งเดิมของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แม้จะมีป้ายโฆษณาติดกับอาคารมากขึ้น จากภาพแสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นกันเองทางการกระทำทางสังคม ลักษณะการแต่งกายของผู้คน ซึ่งมีความเป็นกันเอง มีแม้กระทั่งชุดนอน ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นกันเองมาก รวมทั้งพฤติกรรมของคนที่นี่ บ่งบอกถึงความปลอดภัย อบอุ่น และเป็นที่ที่สามารถดึงดูด

ให้ผู้คนให้เข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษาได้

ย่าน Thamel เมืองกรุงเทพมหานคร มีความเด่นชัดของบรรยากาศโดยรวมที่เป็นแบบผสมผสานกันแม้จะมีสภาพทางกายภาพของอาคารใหม่และมีเนื้อที่ขนาดใหญ่มาก แต่พื้นที่สำหรับพาณิชยกรรมขนาดเล็กยังพบเห็นประปรายรายล้อมรอบพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ริมถนนทางสัญจร หรือทางด้านหลัง ต่างมีป้ายโฆษณาเชิญเชิญเข้าไปใช้กิจกรรม เป็นป้ายที่ทำขึ้นอย่างง่าย แต่ยังคงเป็นบรรยากาศที่สามารถดึงดูดผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่ให้เข้ามาใช้กิจกรรม รวมทั้งกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบส่งผลให้พื้นที่มีชีวิตชีวาขึ้น



ภาพที่ 13 บรรยากาศโดยรวม ย่าน 36 Old Streets ประเทศเวียดนาม



ภาพที่ 14 บรรยากาศโดยรวมย่าน Thamel ประเทศเนปาล

จากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งทั้งในเมืองฮานอย และกวางม้นท์ สรุปได้ว่า กระแสการท่องเที่ยวแบบประหยัดทำให้เกิดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีทางเลือกใหม่ และส่งอิทธิพลต่อเมืองในทวีปเอเชียในหลายๆ เมือง ทำให้เกิดย่านที่มีลักษณะร่วมหลายๆประการ ได้แก่ ที่ตั้ง, กิจกรรม, ประชาชนที่สัญจรในย่าน และพฤติกรรมของคนในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกระแสการท่องเที่ยวแบบพิเศษที่มีต่อเมืองที่เป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบประหยัด ที่สามารถปรับตัวเองให้ตอบรับกับแรงผลักดันดังกล่าวได้